

Sisällys

Perusteluja	... 9
TYÖVÄKI	
1 Tunnustuksia	... 21
Työväenliike kaksoisagenttina	... 23
Työväenliike kansainvälisenä voimana	... 26
Kokonaistyöläinen	... 27
Liike ja elämäntapa	... 29
2 Työväen ja historian liitto – ja sen vapauttava purkautuminen	... 33
Työväenliike kansakunnan historiaan	... 33
Työväenluokan ja maailmanhistorian liitto	... 37
Kansallisen hyvinvointivaltion historia	... 38
Työväenliike historiana	... 42
Kansakunnan, modernisaation ja itsepäisyyden historia	... 45
Glokaaliin työväenhistoriaan	... 47
3 Muistin paradoksit	... 51
Muistaminen ja unohtaminen	... 52
Muistaminen ja historiallistaminen	... 55
Historiantutkimus kansallisena terapiana	... 56
4 Työväki ja sen liike sosiaalidemokratian itseymmärryksessä	... 61
Kolme työväenmiestä	... 63
Työväki toimii	... 66
Ihmiskunnan vapauttaja ja kansamme työväki	... 69
Vapaat järjestöt ja taloudellinen kansanvalta	... 73
Epilogi	... 78

TYÖELÄMÄ

5 Henkilöt toimessa ja liikkeessä	... 83
Henkinen työ	... 84
Teollinen keskiluokka	... 89
Toimihenkilön synty yrityksessä	... 92
Työmarkkinalogiikka – sopimusosapuolen tekeminen	... 98
Palkkatyöyhteiskunnan nousu ja tuho?	... 102
6 Henkilöstö muutosjohtamisessa	... 107
'Sosiaalisen' lohkeaminen	... 111
Henkilöstöhallinto	... 114
Yhteistoiminta	... 120
Yritys, historia ja ”me”	... 133
7 Onko elinkeinoelämästä osapuoleksi?	... 143
Työmarkkinaosapuolet ja palkkatyöyhteiskunta	... 146
Työmarkkinaosapuolet ja demokratia	... 150
Kilpailukyky-yhteisön konsensus	... 156
Miksi mukautua osapuoleksi?	... 161

HYVINVOINTIVALTIO

8 Kirkuvan harmaa vuosikymmen	... 169
Suomettumisen ja hyvinvointivaltion kertomukset	... 171
Ristiriitainen konsensus	... 174
Työväenliikkeen muutos	... 176
Kolme kertomusta sosiaalisesta sääntelystä	... 178
Kirkuva harmaus	... 180
9 Menestystarinan taakse	... 183
Sivistys ja kansa	... 185
Henkinen ja ruumiillinen työ	... 188
Muutoksen hallinta	... 195

Koulutuksen konsensus	... 197
10 Hyvän kehän kerrokset ja rajat	... 203
Tehoisampaa työtä työväensuojelulla	... 205
Kannustimia kapitalisteille	... 207
Ylikansallinen tieto kansallisen yhteiskunnan mallista	... 210
Hyvän kehän yhteiskunta	... 213
Noidankehästä hyvään kehään	... 218
Kilpailukyky-yhteisön kehät ja rajat	... 220
Kirjallisuus	... 226
Henkilöhakemisto	... 245

Perusteluja

Kuuluin vuonna 1976 julkaistun *Suomen työväenliikkeen historian* kirjoittajakuntaan. Yhdeksän miehen ryhmä koostui Helsingin yliopiston Poliittisen historian laitokseen kytkeytyneistä nuorista tutkijoista.¹ Ainoastaan yksi oli jo väitellyt, Jorma Kalela. Kirjan julkaisi Työväen Sivistysliitto, joensuulainen Kansan Voima painoi sitä yhteensä 8 000 kappaletta, ja sitä luettiin muun muassa julkaisijajärjestön opintokerhoissa.

Teoksen läpäisi luja luottamus siihen, että historialla oli ajankohtaista merkitystä. Vain historiallisen tiedon avulla voitiin ymmärtää työväenliikkeen senhetkinen tilanne. Historiallinen tieto sijoitti suomalaisen työväenliikkeen yhteiskunnalliseen ja kansainväliseen yhteyteensä. Kirjoittajien kielenkäytössä historia oli tietoa menneisyydestä, joka oli merkityksellistä tienä nykyisyyteen, samalla kun historia tarkoitti myös näin ymmärrettyä menneisyyttä itseään. Mutta se merkitsi muutakin. Historia oli menneisyydestä tulevaisuuteen vievää liikettä, jolla oli suunta ja toimeenpanijat. Työväenliikkeen olemuksena oli toimia historian liikkeen toimeenpanijana, historian agenttina, ja työväenliikkeen tekoja ja tapahtumia oli lupa arvioida siltä kannalta, miten se toteutti historiallista tehtävänsä. *Suomen työväenliikkeen historian* arvio senhetkisen työväenliikkeen kyvyistä ei ollut valoisa, mikä kirjoittajien näkemyksen mukaan korosti historiallisen tiedon ja tietoisuuden merkitystä.

Suomen työväenliikkeen historian ”historia” oli muunnelma modernista historiakäsityksestä. Käsillä oleva kirja pohtii kysymyksiä, jotka ovat avautuneet tällaisen historiakäsityksen pohjan

1 Kirjoittajaryhmään kuuluivat Lauri Haataja, Seppo Hentilä, Jorma Kalela, Eino Ketola, Pauli Kettunen, Heikki Laavola, Päivö Puhakainen, Tero Tuomisto ja Jussi Turtola. Toimituskunnaksi merkittiin Haataja, Hentilä, Kalela ja Turtola.

pettäessä. Ne koskevat ”historian” muuttuvia ja vaihtelevia merkityksiä työväen, työelämän ja hyvinvointivaltion historiassa.

Historialle annetaan merkityksiä sekä tutkimuksen ongelmanasetteluissa että politiikan, talouden ja työelämän tilanteen- ja tehtävänmäärittelyissä. Sille annetaan merkityksiä myös siinä, miten tutkimus ja politiikka sekä, laajemmin, tarkkailijan ja osallistujan perspektiivit suhteutetaan. Se, miten historiaa näissä yhteyksissä merkityksellistetään, on vaihdellut ja muuttunut.

Saksalainen historioitsija Reinhart Koselleck sijoittaa 1700-luvulle eurooppalaisen ajattelun muutoksen, jonka myötä tuli mahdolliseksi puhua historiasta ”sinänsä”, yksikössä ja ilman määreitä. Historian käsite ajallistettiin. Se tarkoitti menneisyyttä, jonka aika sekä erotti nykyisyydestä että yhdisti siihen. Samalla historia tarkoitti myös tätä ajallista yhteyttä, liikettä menneisyydestä nykyisyyden kautta tulevaisuuteen. Tämä liike näyttäytyi kehityksenä tai edistyksenä, ja se oli eri periaatteiden mukaan jäsennettävissä toisiaan seuraaviksi vaiheiksi.² Sen kulkua ohjaavina maallisina voimina voitiin korostaa suurmiehiä, aatteita tai luonnonhallinnan myötä kasvavia tuotantovoimia. 1800-luvulla nationalismi teki kansakunnista maailmanhistorian keskeisiä toimijoita ja sosialismi yhteiskuntaluokista. Luokkataistelussa kamppailivat menneisyys ja tulevaisuus: väistyvää yhteiskuntamuodostumaa hallitseva luokka ja uutta historian vaihetta edustava, uutta yhteiskuntaa luova luokka.

1700- ja 1800-luvulla kehittyneellä historiakäsityksellä on edelleen elinvoimaa. Arkisessa ja juhlallisessa puhunnassa kuuluvat kirikkaasti myös sen paradoksaaliset kaksinaismerkitykset. Vanhentunut laki passitetaan historiaan, ja sankari pääsee historiaan. Asialla on enää vain historiallista arvoa, ja saavutus on suorastaan historiallinen. Kuitenkin moderni historiakäsitys on kyseenalaistunut siten, että on avautunut tilaa sen poliittisia merkityksiä ja niiden vaihteluja ja muutoksia käsitteleville ongelmanasetteluille.

2 Reinhart Koselleck (1979), *Vergangene Zukunft. Zur Semantik geschichtlicher Zeiten*. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 349–375.

Erityisen selvästi on 1970-luvun jälkeen menettänyt kannustaan se modernin historiakäsityksen muunnelmä, joka marxilaisuudeksi nimettynä rakennettiin 1800-luvun lopulla sosialistisen työväenliikkeen itseymmärrykseksi. *Suomen työväenliikkeen historia* edusti tätä muunnelmaa. Sen jälkeen työväen historian tutkimuksen kysymykset ja vastaukset ovat ylipäättään irtautuneet työväenliikkeen historiallisen itseymmärryksen kehyksestä. Liikettä on tarkasteltu yhtenä monista kansanliikkeistä, kansakunnan ja kansalaisyhteiskunnan rakentamisena, sosiaalisena protestina tai elämänmenon rationalisointina.

Työväenliikkeen historiallisen omakuvan kyseenalaistuminen ei kuitenkaan vähennä sen kiinnostavuutta. Sosialistinen itseymmärrys ja siihen kuulunut historiakäsitys on tärkeä kysymys. Se on sitä monin tavoin, kuten Karl Marxin vapauttamiseksi marxismiin ja marxismi-leninismiin kahleista ja hänen tekstiensä ajankohtaisuuden havaitsemiseksi, mutta ennen kaikkea sen poliittisen muutoksen ymmärtämiseksi, jota itseymmärryksen rapautuminen merkitsi.

Kyse ei ollut vain sosialistisen tavoitteen hylkäämisestä, vaan myös sen ajatuksen häviöstä, jonka mukaan työväenliikkeeksi järjestäytynyt työväenluokka oli historian agentti, tulevaisuuteen suuntautuvan historian liikkeen toimeenpanija. Tämä oli ollut tapa hallita kokemusten ja odotusten sekä toiminnan tarkoitusten ja tarkoittamattomien seurausten jännitteitä. Se oli ollut tapa sovittaa yhteen kunkin toimintatilanteen historiallisuuden kaksi puolta: menneisyys, joka oli läsnä toimintaa mahdollistavina ja rajoittavina edellytyksinä, ja tulevaisuus, joka oli läsnä toimintavaihtoehtojen avoimuutena, epävarmuutena ja kiistanalaisuutena. Näkemys siitä, että liike toteutti historian itsensä liikettä, yhdisti nämä kaksi puolta. Kun tämä näkemys kävi kestävämmäksi, menneisyys ja tulevaisuus irtautuivat toisistaan siinä, mikä jäi työväenliikkeen perinnöksi. Yhtäältä työväenliike kääntyi sen perintöä kantavissa puolueissa ja ay-järjestöissä tarkoittamaan omaa menneisyyttä, joka oli läsnä arvokkaina, puolustettavina saavutuksina, ennen kaikkea hyvinvointivaltiona. Toisaalta ”liike” yhdistettiin vaihtoehtoisten tulevaisuuksien ajatukseen uusin

painotuksin niin sanotuissa uusissa liikkeissä ja uudessa liiketutkimuksessa. Liikkeeksi määriteltävälle kollektiiviselle toiminnalle historia oli nyt menneisyyttä ja irtioton kohde eikä omien lainalaisuuksiensa mukaan tulevaisuuteen etenevä ”historiallisen tehtävän” antaja.

Kapitalismista sosialismiin siirtymisen vääjäämättömyyttä todisteleva maailmanhistorian vaiheteoria oli yksi modernin historiakäsityksen muunnelma, joka kyseenalaistettiin 1970-luvun jälkeen. Se ei ollut ainoa. Historian moderni metanarratiivi, historiankulku kehityksenä tai edistyksenä, haastettiin arjen historiaksi tai historiaksi alhaalta kutsutuissa lähestymistavoissa, jotka korostivat historioiden moninaisuutta. Sen kyseenalaisti myös niin sanottu kielellinen käänne suuntaamalla huomion historian esityksiin kielellisinä konstruktioina. Modernin historia- ja aikakäsityksen ominaispiirteitä ja esioletuksia vedettiin metodologisen pohdinnan piiriin sekä sisällytettiin historian- ja kulttuurintutkimuksen kohdealueelle.

Historian läsnäolo tuli näiltä pohjin tarkasteluun kahdesta suunnasta. Yhtäältä merkitystä sai havainto, että historiallisia tulkintoja tekevät muutkin kuin historioitsijat. Tämän tunnustaminen ei enää ollut vain yllyke tutkimustiedon popularisointiin, väärän historiallisen tietoisuuden oikaisemiseen tai historian poliittisen väärinkäytön torjumiseen, vaan vaati historiantutkimuksen asemoimista laajemmalle historian kentälle. Tähän suuntaan omatkin ajatukseni kulkivat, kun kirjoitin vuonna 1990 *Historia nyt* -teoksen osuudessani, että ”suhde menneisyyteen on nykyisyyttä ja historiantutkimus on tämän suhteen eräs muoto”.³ Vuonna 2000 julkaistun kirjansa otsikossa *Historiantutkimus ja historia* Jorma Kalela ilmaisi saman jo aiemmin korostamansa näkökohdan. Toisaalta historian läsnäolo sai uutta huomiota historiantutkimuksen kohteisiin sisältyvänä ilmiönä. Samaan aikaan kun arjen historia nosti esiin muistia, aikakokemuksia ja historiantulkintoja elämänmenon olennaisena osana, yhteiskuntatie-

3 Pauli Kettunen (1990), 'Politiikan menneisyys ja poliittinen historia.' Teoksessa Pekka Ahtiainen et al. (toim), *Historia nyt. Näkemyksiä suomalaisesta historiantutkimuksesta*. Helsinki: WSOY, 168.

teiden ”historiallinen käänne” suuntasi katseen instituutioihin ja niissä kulloinkin läsnä olevaan historiaan. Historialliselle institutionalismille antoi pontta kiinnostus kapitalismin eri mallien vertailuun kapitalismin ja sosialismin vastakkainasettelun menettäessä ajankohtaista merkitystään.

Historia historiantutkimuksen laajana yhteiskunnallisena kontekstina ja historia historiantutkimuksen kohteisiin kuuluvina ajattelu- ja toimintatapoina sulautuivat yhteen siinä niin ikään 1980-luvulla virinneessä toiminnassa, jota alettiin saksalaisessa keskustelussa kutsua menneisyydenhallinnaksi (*Vergangenheitsbewältigung*). Siitä tuli ylikansallinen kansallisvaltiollinen ilmiö, kun poliittiset järjestelmät muuttuivat eri puolilla maailmaa siten, että demokratian ja ihmisoikeuksien universaali läpimurto näytti monista arvioitsijoista luonteelta nykynäkökulmalta menneisyyteen. Historiapoliitikka ei tosin ilmennyt vain menneitä vääryyksiä korjaavina totuuskomissioina ja anteeksipyyntöinä, vaan myös siinä, miten menneisyys ajankohtaistettiin konfliktin ja sodan voimaksi esimerkiksi Jugoslavian hajotessa. Yhtä kaikki historioitsijat osallistuivat historiapolitiikan tekemiseen kansallisia traditioita vahvistaen tai kansallisia traumoja osoittaen, mutta monet myös kiinnostuivat historiapolitiikasta ilmiönä, joka vaati historiallista tutkimista. Näin tapahtui myös suomalaisessa historiantutkimuksessa.

Käsillä olevassa kirjassa historian läsnäolo tarkoittaa kuitenkin laajempaa ilmiötä kuin sitä, mihin käsitteet ”menneisyydenhallinta”, ”menneisyydenkäsittely”, ”historiapoliitikka” ja ”historiakulttuuri” viittaavat. Nämä käsitteet kuvaavat historiantutkimukseen keskittyviä politiikan ja kulttuurin käytäntöjä, olivatpa nämä sitten tavoitteellista toimintaa tai jaettuja käsityksiä. Tässä kiinnostuksen kohteena on historiallinen ulottuvuus, joka kaiken kaikkiaan kuuluu yhteiskunnallisiin käytäntöihin, kuten politiikkaan ja talouteen. Siinä on kyse tilanteen-, tehtävän- ja tavoitteenmäärittelyihin sisältyvästä edellytysten ja seurausten, kokemusten ja odotusten, tavoitteiden ja tulosten suhteuttamisesta. Tätä voidaan kutsua toiminnan historialliseksi refleksiivisyydeksi. Erityisen selvästi se ilmenee silloin, kun politiikan ja talouden

toimijat puhuvat ”muutoksesta” ja ”uudistuksesta” ja käsittelevät ”meidän uusia haasteitamme”. Tällainen puhe luo kuvia siitä, miten asiat olivat ennen ja miten ne ovat nyt ja vastedes.

Kuvat perustelevat ja oikeuttavat toimintaa. Usein niissä esiintyy jatkuvuutta ja pysyvyyttä edustava toimija, ”me”, ja nopeasti muuttuva toimintaympäristö. Uudistuksen ja muutoksen kuvia värittävät erilaiset historian ja politiikan näkemykset, joiden tuella uudistusta voidaan kannattaa tai vastustaa, kuten Albert O. Hirschman osoittaa tutkimuksessaan uudistusten vastustamisen retoriikasta⁴. Uudistuksen käsite voi myös olla kamppailun kohteena ja muuttua merkityksiltään, kuten kävi 1980-luvulla, jolloin ”uudistus” valtiollista sääntelyä lisäävänä toimenä sai antaa tilaa valtiollista sääntelyä purkavalle ”uudistukselle”.

Tämä kirja kertoo siitä historian tulkitsemisesta ja historiaan tukeutumisesta, joka ilmenee poliittisten tilanteen- ja tehtävämäärittelyjen sisältämissä uudistuksen ja muutoksen kuvissa. Kirjan luvuiksi muokkaamissani kirjoituksissa ja esitelmissä tätä kysymystä tarkastellaan työväen, työelämän ja hyvinvointivaltion historian yhteydessä. Olen jakanut luvut kolmeen osastoon sen perusteella, mikä näistä kolmesta toisiinsa kietoutuvasta teemasta on ensisijainen.

Osaston *Työväki* ensimmäinen luku ”Tunnustuksia” arvioi *Suomen työväenliikkeen historia* -teoksen tulkintaa historian liikkeestä ja työväenliikkeestä sen toimeenpanijana. Se perustuu esitelmääni seminaarissa, joka pidettiin Helsingin yliopistossa vuonna 2001, kun oli kulunut 25 vuotta kirjan julkaisemisesta. Esitelmä julkaistiin otsikolla ”Työväenliike” vuosikirjassa *Työväentutkimus 2002*.

Toinen luku ”Työväen ja historian liitto – ja sen vapauttava purkautuminen” käsittelee työväen historian tutkimuksen ja työväenliikkeen historiallisen itseymmärryksen suhdetta laajem-

4 Albert O. Hirschman (1991), *The Rhetoric of Reaction. Perversity, Futility, Jeopardy*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.

masta ja pitemmästä perspektiivistä. Luku on muovattu ja van-
kistettu samalla nimellä ilmestyneestä kirjoituksesta Maria Läh-
teenmäen ja Anu Suorannan toimittamassa kirjassa *Pitkänsillan
tuolla puolen...: puheenvuoroja työväenliikkeen historiasta, tilasta
ja tulevaisuudesta* (Työväen Arkisto, Helsinki 2010).

Kolmannessa luvussa ”Muistin paradoksit” käsitellään työväen
historian näkökulmasta sitä, miten muistin merkitystä on koros-
tettu eri suunnista 1980-luvulta lähtien ja millaisia tutkimusel-
lisiä ja poliittisia ongelmia liittyy keskusteluun kollektiivisesta
muistista ja kollektiivisesta traumasta. Olen muokannut sen esi-
telmästäni ”Miten unohtamisesta tuli epäsuositua?”, jonka pidin
seminaarissa ”Historian tila ja tulevaisuus” Turun yliopistossa
vuonna 2010.

Neljänneksi luvuksi olen sijoittanut vähäisin muutoksin kir-
joitukseni ”Työväki ja sen liike sosiaalidemokratian itseymmär-
ryksessä”. Se ilmestyi Mikko Majanderin ja Kimmo Rentolan toi-
mittamassa teoksessa *Ei ihan teorian mukaan. Kollegakirja Tauno
Saarelalle 28.2.2012* (Työväen historian ja perinteen tutkimuksen
seura / Yhteiskunnallinen arkistosäätiö, Helsinki 2012). Luvussa
pohditaan työväen käsitteeseen liitettyä poliittisen toimijuuden
ja historiallisen tehtävän ajatusta eräiden toista maailmansotaa
edeltäneen ajan johtavien sosiaalidemokraattien näkemyksissä ja
tämän ajatuksen myöhempää rapautumista.

Osaston *Työelämä* aloittaa kirjan viides luku, jossa tarkastel-
laan nykyisin toimihenkilöliikkeeksi kutsutun järjestötoiminnan
historiallisia edellytyksiä ja muutoksia. Huomio kohdistuu erityi-
sesti kulloisiinkin käsillä olleen muutoksen määrittelyihin. Luku
”Henkilöt toimessa ja liikkeessä” on uudistettu versio esitelmästä-
ni ”Toimihenkilöliikkeen yhteiskunnallinen tausta” vuonna 2003
järjestetyssä TJS Opintokeskuksen seminaarissa, jonka esitykset
julkaistiin Inka Ukkolan toimittamana kirjana *Toimihenkilöt liik-
keessä. Järjestöhistorian juuret ja tulevaisuus* (TJS Opintokeskus,
Helsinki 2004).

Kuudennessa luvussa ”Henkilöstö muutosjohtamisessa” tut-
kitaan muutoksen asettamista ja määrittelemistä liikkeenjohta-
misen ja nimenomaan henkilöstöjohtamisen kohteeksi. Luku

keskittyy yhteen teollisuusyrytykseen, Partekiin, ja olen siinä hyödyntänyt muutamia osia tutkimuksestani ”Työväenkysymyksestä henkilöstöpolitiikkaan”, joka sisältyy Antti Kuusterän toimittamaan teokseen *Suuryrityksen muodonmuutos. Partekin 100-vuotinen historia* (Partek Oyj, Helsinki 2003).

Seitsemäs luku ”Onko elinkeinoelämästä osapuoleksi?” jatkaa yritysten työnantajaintresseihin keskittyvää työelämän suhteiden tarkastelua. Lähtökohtana ovat ne liike-elämän edustajien muutostarvit, joissa tulopoliittinen sopimuskäytäntö on tuomittu vanhentuneeksi. Luku perustuu samoin otsikoituun artikkeliin Anu-Hanna Anttilan ja Anu Suorannan toimittamassa kirjassa *Yksin sovittu. Osapuolet, luottamus ja työmarkkinalogiikka* (Vastapaino, Tampere 2010).

Osaston *Hyvinvointivaltio* avaa kirjan kahdeksas luku ”Kirkuvan harmaa vuosikymmen”. Siinä pohditaan ja suhteutetaan toisiinsa kahta erilaista tarinaa 1970-luvusta: kertomusta hyvinvointivaltion rakentamisesta ja kertomusta suomettumisesta. Luku perustuu samanimiseen esitelmääni Kansan Arkiston seminaarissa ”1970-luku – myytit lyttyyn” vuonna 2005. Esitelmä julkaistiin *Työväentutkimus 2006* -vuosikirjassa.

Yhdeksännessä luvussa tähytään Suomen kasvatuksen ja koulutuksen historian menestystarinan taakse. Luvun rakentamiseen olen ottanut aineksia osuuskistani Hannu Simolan kanssa toimittamassani Suomen kasvatuksen ja koulutuksen historian III osassa *Tiedon ja osaamisen Suomi. Kasvatus ja koulutus 1960-luvulta 2000-luvun alkuun* (Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2012), erityisesti kirjaan sisältyvistä teossarjan loppusanoista.

Viimeinen, kymmenes luku ”Hyvän kehän kerrokset ja rajat” käsittelee hyvinvointivaltion rakentamiseen liittynyttä odotushorisonttia. Sitä väritti laajalti jaettu luottamus talouskasvun, sosiaalisen tasoituksen ja laajenevan demokratian hyvään kehään, joka oli saavutettavissa organisoitujen etujen kompromisseilla ja tietoon perustuvalla suunnittelulla kansallisen yhteiskunnan sisällä. Sen aiempi samoin otsikoitu versio julkaistiin Antti Alajan toimittamassa kirjassa *Kriisikierteestä hyvän kehään* (Kalevi Sorssa -säätiö, Helsinki 2012).

Tähänkin kirjaan ovat kantautuneet ne hyödylliset kommentit, joita sain edellä mainittujen kirjojen toimittajilta. Virikkeitä antaneista keskusteluista olen kiitollisuudenvelassa lukuisille ihmisille. Olen koonnut kirjan Työvään historian ja perinteen tutkimuksen seuran julkaisuekspertin Raimo Parikan yllytyksestä ja hänen taitavalla tuellaan.